

EL TREBALL FEMENÍ A CATALUNYA DURANT LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA (1936-1939) I LA SEVA PROJECCIÓ AL PRESENT

EL TREBALL FEMENÍ A CATALUNYA DURANT LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA (1936-1939) I LA SEVA PROJECCIÓ AL PRESENT

Nom alumne/a:	
Grup / Matèria:	
Data:	

INTRODUCCIÓ A L'ACTIVITAT

Durant la Guerra Civil espanyola (1936-1939), a Catalunya va ser la societat en conjunt la que es va mobilitzar amb l'objectiu de guanyar una lluita que consideraven justa. En aquest sentit, la vivència del conflicte no es va reduir als fets militars i polítics, sinó que va comportar profundes transformacions socials i culturals. La vida quotidiana a la rereguarda catalana, es va veure modificada per un conjunt de fenòmens derivats directament de la guerra: els bombardeigs, l'arribada de refugiats i els problemes de subsistència. Però, al mateix temps, la vida cultural i educativa, així com els projectes de transformació social més diversos, van tenir una important etapa de plenitud.

Una de las transformacions de més gran projecció cap al present, es relaciona amb els canvis de rol social de les dones durant la guerra.

Aquesta activitat té com objectiu el d'aprofundir en algunes dimensions del paper de la dona durant el conflicte; en particular, en el treball femení en la rereguarda republicana a Catalunya.

- Quin va ser el paper de les dones en l'esforç col·lectiu de la societat catalana?
- Quins elements de continuïtat i canvi haurà descrit el treball femení en el marc de la guerra ?
- Com va repercutir l'esforç d'aquestes dones en la posterior transformació de llurs rols socials i econòmics, així com en la percepció que la societat en va tenir?

La realització de les activitats que es proposen permetrà donar resposta a aquestes preguntes

1. INICIEM LA RECERCA

1.1. Llegeix el text següent

El dia 19 de juliol del 1936 Catalunya es va veure sotragada per un cop d'estat militar que un sector de l'exèrcit espanyol va portar a terme en contra de la República legalment constituïda. Dos dies abans el moviment dels militars s'havia iniciat a les possessions espanyoles del Marroc i la vigília havia començat a estendre's per les diverses guarnicions de la Península. El resultat fou, però, inesperat. El què havia d'ésser un passeig triomfal dels militars insurrectes es va convertir en una guerra civil de quasi tres anys de durada.

A Catalunya la resistència popular i la fidelitat al règim republicà manifestada per les forces de l'ordre públic i per un sector de l'exèrcit van fer fracassar el cop militar. Però a partir d'aquell moment res no va tornar a ser igual. Políticament, es va produir un ascens de les organitzacions obreres que arreu van crear comitès locals revolucionaris i un Comitè Central de Milícies Antifeixistes que durant els primers mesos va tenir el poder real a Catalunya. La Generalitat no es va recuperar fins a les darreries de l'estiu de 1936, quan van començar a normalitzar-se les institucions. Aquell estiu una repressió intensa i sovint irracional es va abatre contra tots els enemics de la República i contra l'Església catòlica.

Econòmicament i socialment el fenomen més significatiu fou el desenvolupament de les col·lectivitzacions industrials que permeten parlar d'una autèntica revolució a la rereguarda catalana. Però ben aviat van aparèixer tot un seguit de fenòmens vinculats a la guerra: els problemes de les subsistències, les mobilitzacions militars, els bombardeigs contra objectius civils... Entretant els enfrontaments entre les forces fidels i les insurrectes configuraven els diferents fronts de guerra. El Front d'Aragó va esdevenir el front català per excel·lència.

En el marc de problemes polítics que es van anar agreujant tant a Catalunya com en el conjunt del territori republicà, en un context internacional hostil, afavorit per l'ajut que l'exèrcit insurrecte rebia de la Itàlia feixista i l'Alemanya nazi, la República anava perdent la guerra. La batalla de l'Ebre, que es va esdevenir en territori català, fou la darrera oportunitat de la República per redreçar la situació militar. La seva fi va venir seguida de l'ocupació militar de Catalunya per part de l'exèrcit de Franco. Per uns s'iniciava un llarg exili, per altres una nova etapa plena de camps de concentració i d'una repressió intensíssima. Per a tots començava la llarga dictadura franquista destinada a perdurar gairebé quatre dècades.

Font:

Fernández Josep; Pagès, Pelai; Sardà, Ignasi. Exposició "*Guera Civil a Catalunya. Testimonis i vivències*". Realitzada per l'Arxiu Nacional de Catalunya i la Direcció general de la Memòria Democràtica. Plafó de presentació de l'exposició. 2007

1.2. Elabora la fitxa de la lectura

[Procediments per a realitzar la fitxa de la lectura](#)

[Enllaç a la fitxa](#)

1.3. Analitza el text

- De quin procés històric fa la ressenya el text?

- Segons el text, per què va fracassar el cop militar a Catalunya?

- Quines varen ser les transformacions polítiques a Catalunya durant la guerra?

- Com qualifica el text el tracte que es va donar als enemics de la República l'estiu de 1936?

- Quines varen ser les principals transformacions econòmiques i socials?

- Després d'acabada la guerra quin règim polític es va instaurar a l'estat espanyol?

- Quina conseqüència va tenir per als defensors de la causa republicana?

2. EL TREBALL FEMENÍ A LA REREGUARDA CATALANA. ANALITZEM DOCUMENTS D'ARXIU.

A continuació s'exposen un conjunt de documents d'imatge que aporten informació relativa a al treball femení durant la guerra.

Observa-les amb detenció i analitza-les amb l'ajut de les fitxes d'observació i les preguntes que et proposem tot seguit

Podràs localitzar aquests documents a través del cercador [ANC@ula](#) de l'Arxiu Nacional de Catalunya. Pots utilitzar la *cerca per camps* a partir de les dades de referència que apareixen al costat de cadascuna de les imatges que et presentem. Una manera ràpida i fàcil és cercar per Codi del document (*Codi doc.*)

Al final de l'activitat trobaràs un glossari on podràs consultar alguns dels termes necessaris per a l'anàlisi de les imatges

2.1. Document 1

	<p>Dones cosint a màquina peces de roba pels combatents republicans en un taller col·lectivitzat. [01/10/1936 - 31/12/1938] Autor desconegut ANC-Fons Generalitat de Catalunya (Segona República). Codi doc 2850</p>
---	--

2.1.1. Elabora la fitxa d'observació del document

[Procediments per a realitzar la fitxa](#)

[Enllaç a la fitxa](#)

2.1.2. Analitza el document

- En el títol s'assenyala que es tracta d'un taller col·lectivitzat. Quina informació t'aporta aquesta dada per a contextualitzar la imatge?

- Sobre què tracta el cartell que hi ha a la paret? Quina funció podia haver tingut aquest cartell en una situació com la que retrata la imatge?

- En relació a la tasca que desenvolupen les dones a la fotografia, segons el teu criteri, la identificaries amb un element de continuïtat o de canvi? Per què?

2.2. Document 2

	<p>A totes les dones de Catalunya!" (díptic) / Aliança Nacional de Dones. 1936-1938. ANC-Fons <i>Pau Mercadé</i>.Codi doc. 2966</p>
--	---

2.2.1. Elabora la fitxa d'observació del document

[Enllaç a la fitxa](#)

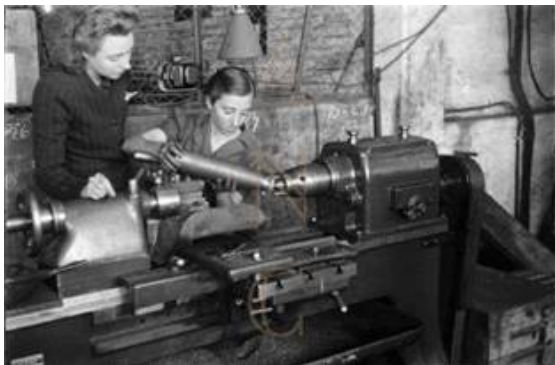
2.2.2. Analitza el document

- D'acord amb allò que s'assenyala en el document, quins haurien estat els objectius de la "Alianza Nacional de Mujeres" en el context de la guerra?

- Per què hauria estat necessària una "escola per a la readaptació de les dones al treball dels homes?"

- Estàs d'acord amb l'afirmació "és preferible ser la vídua d'un heroi que la dona d'un covard"? Per què?

2.3. Document 3

"Dones treballant a la rereguarda en una indústria de guerra instal·lada a la fàbrica col·lectivitzada de l'empresa Hispano-Suïssa. 1937-1938.

Foto: Fontseré.

ANC-Fons *Brangulí (fotògrafs.)* Codi doc. 2704

2.3.1. Elabora la fitxa d'observació del document

[Enllaç a la fitxa](#)

2.3.2. Analitza el document

- Quina hauria estat la necessitat d'una indústria d'aquesta mena en el desenvolupament de la guerra?

- En relació a la tasca que desenvolupen les dones a la fotografia, segons el teu criteri, la identificaries amb un element de continuïtat o de canvi? Per què?

2.4. Document 4

	<p>"Dones! Trebal·leu per als germans del front. P.S.U./U.G.T. ". Autor: Fonstseré. ANC-Fons <i>Pau Mercadé</i>. Codi doc. 2815</p>
---	---

2.4.1. Elabora la fitxa d'observació del document

[Enllaç a la fitxa](#)

2.4.2. Analitza el document

- De quina manera es representa la figura de l'home i de la dona a la imatge?

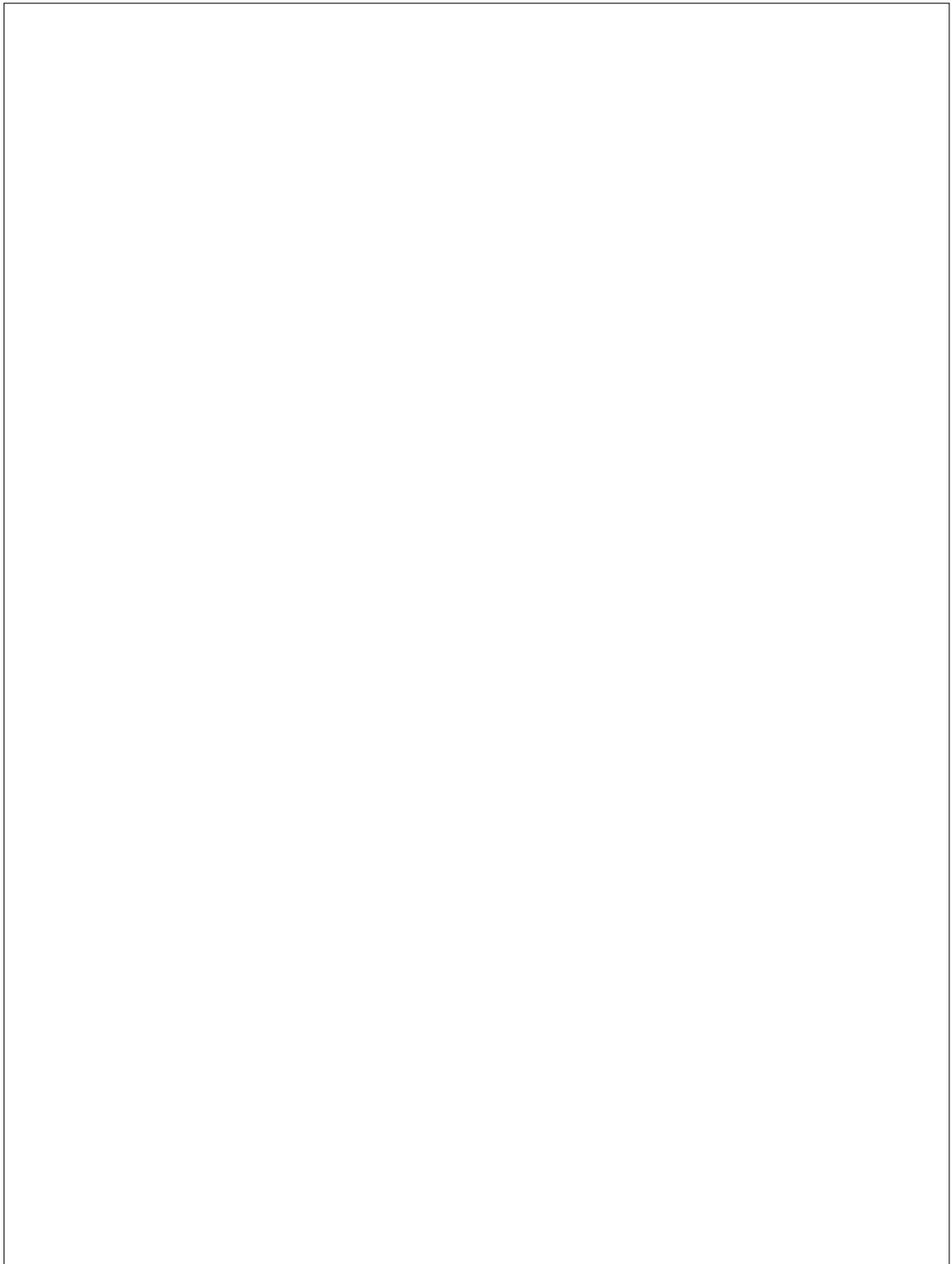
- Quines tasques realitzen?

- Segons el teu criteri, aquestes representacions són tradicionals o innovadores per al context de l'època?

4. CONCLUSIONS

Relaciona la informació que has obtingut del primer text de l'activitat i la que has recollit a partir de l'anàlisi dels documents d'imatge i

- a. Elabora un text descrivint les característiques del treball femení a Catalunya durant la guerra civil. Destaca les possibles continuïtats i transformacions amb les tasques que les dones desenvolupaven abans de la guerra

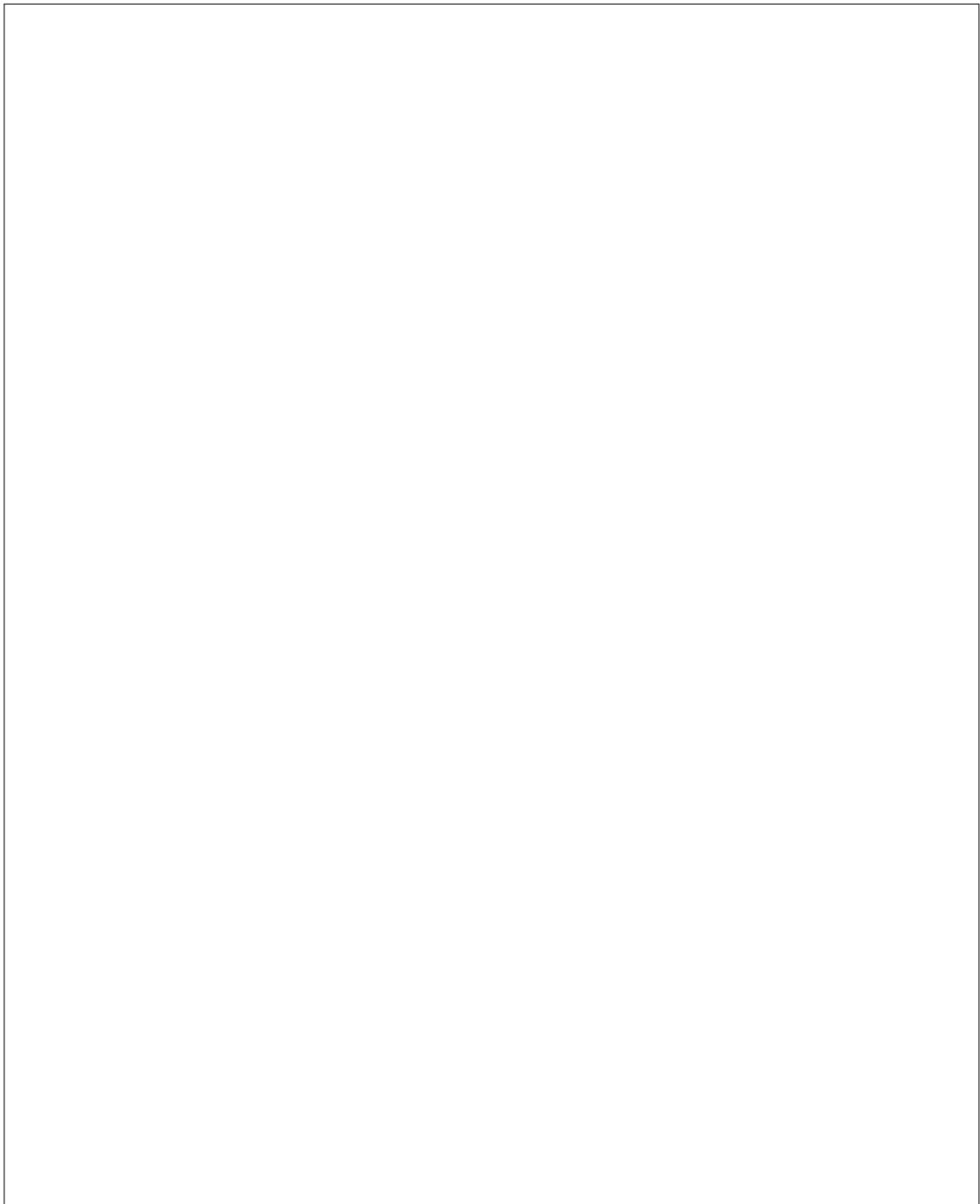

- b. Com va poder repercutir aquest fenomen en la percepció que la societat catalana tenia de les dones?

4. AMPLIA LA INFORMACIÓ

Si cerques la informació a internet, procura utilitzar fonts d'informació que vinguin de pàgines rigoroses. A manera d'exemple, pots utilitzar el següent vídeo "Memoria y sexualidad bajo el franquismo" (<http://www.museoreinasofia.es/programas-publicos/pensamiento-y-debate/2010/memoria-y-sexualidad.html>) que ressenya una investigació de la sociòloga Raquel Osborne, de la Universidad Nacional de Educación a Distancia, UNED

- Realitza una breu indagació sobre algun aspecte relatiu a la concepció de la dona promoguda pel franquisme (quina ha de ser la seva contribució a la societat, quines tasques es consideraven adients per a les dones, quina mena de relació havien d'establir amb els homes, etc.)

- Elabora un text breu contrastant aquestes idees amb les característiques del treball femení a Catalunya durant la guerra civil.

GLOSSARI

Taller i/o empresa col·lectivitzada: Institucions productives econòmiques o socials en què la gestió i la producció està en mans dels propis treballadors, en propietat col·lectiva.

Asamblea Nacional de Mujeres: Aquesta assemblea va formar part d'un conjunt d'organitzacions de dones del bàndol republicà, que tenia per objectiu el de reivindicar els drets de les dones, juntament amb l'organització i la mobilització de les dones de Catalunya

P.S.U: Sigla del Partit Socialista Unificat. Va se fundat el 23 de juliol de 1936 a partir de la unió de diversos partits i organitzacions obreres.

U.G.T: Sigla de la Unió General de Treballadors. Es va fundar l'agost de 1888, com a conseqüència d'un ampli acord entre diferents organitzacions obreres en el primer Congrés Nacional de totes les classes treballadores"

Imatge de la portada :

Dones treballant a la rereguarda en una indústria de guerra instal·lada a la fàbrica col·lectivitzada de l'empresa Hispano-Suïssa. 1937-1938.

Foto: Fontseré

ANC - Fons *Brangulí (fotògrafs)* Codi doc. 2704

Servei Didàctic de l'Arxiu Nacional de Catalunya

Autor: Renato Gazmuri Stein

2011

|| A || N || C ||
Arxiu Nacional de Catalunya